

KOROSKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom:
„Koroški Slovenec“,
Lidová knihtiskárna,
Wien V., Margaretenplatz 7.
Rokopisi se naj pošljajo na naslov:
Anton Machát, Wien V.,
Margaretenplatz 7.

List za politiko, gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo.
Stane celoletno: K 100.—
polletno: K 50.—
četrletno: K 25.—
Za Jugoslavijo
celoletno: 15 Din.
polletno: 8 „
četrletno: 4 „

Leto I.

Dunaj, 20. julija 1921.

Št. 18.

Nekrščanski nacijonalizem.

Koroškim Slovencem se očita tudi od nemške krščanske strani nekrščanski, pretirani nacijonalizem. Ker so si Slovenci upali pri volitvah samostojno nastopiti, se jih imenuje (na letaku nem. kršč. soc. stranke) trmaste, prenapete slovenske svojeglavce. Tudi slovenskim duhovnikom se očita pretirana narodnost. Kdo je prenapet: tisti, ki se brani, ali tisti, ki drugemu krivico dela in mu ne pusti, kar je njegovega? Kdaj je kak slovenski duhovnik, če je bil nastavljen na nemški fari, v cerkev vpeljeval slovenski jezik? Kdaj so Slovenci Nemcem jemali, kar je njihovega? Kdaj smo jim delali krivico? Samo branili smo, kar je našega. Mi smo bili vedno v defenzivi, Nemci v ofenzivi. Ali bi se niti braniti ne smeli? Samo slovenski jezik in slovensko narodnost smo hoteli ohraniti, kakor nas je učil že blagi škof A. M. Slomšek, za kar se je boril že plemeniti Andrej Einspieler. Je to prenapet, nekrščanski nacijonalizem? Ne, ne, nekrščanski nacijonalizem je nekje drugje. — Nekrščanski nacijonalizem je to, če morajo slovenski duhovniki iz dežele, nemški pa zasedajo slovenske fane. (Marija na Zili, Gorje, Grebinj, Vetrinj, Ruda, Brdo, Žrelec, Grabštajn in druge.) Če morajo celo tako vzgledni duhovniki kakor Treiber, Ražun, Weiss, Meško, Einspieler, Lasser, Arnež in toliko drugih zapustiti svoje ljudstvo in bežati iz dežele. Če ljudje, ki ne gredo v cerkev ne k slovenski ne k nemški pridigi, zahtevajo nemškega duhovnika in nemško pridigo, ne iz ljubezni do

vere, ampak iz prenapetega nacijonalizma in narodnega sovraštva. Nekrščanski nacijonalizem je to, če je nemški duhovnik nastavljen na slov. župniji, pa ni zmožen slov. jezika in torej ni v stanu povoljno vršiti tako važnih duhovniških opravil kakor je pridigovanje in spovedovanje. Če radi tega mnogi verniki ostanejo brez božje besede, ker ne razumejo nemške pridige in ne morejo opraviti spovedi, kakor in kadar bi želeli. Če radi duhovnikove nezmožnosti ne morejo opraviti niti velikonočne spovedi. Če se v cerkvah, kjer se je do zdaj vedno tudi slovensko pridigovalo, popolnoma izpušča slov. pridiga; če se v cerkvah, kjer se doslej ni nikdar nemško pridigovalo, ker vsi verniki razumejo slovensko, upeljuje zdaj nemška pridiga in se celo branje evangelija v nemškem jeziku postavlja na prvo mesto, iz nobenega drugega razloga kakor iz prenapetega nacijonalizma. — Nekrščanski nacijonalizem je to, če nemški župnik celo na dan, ko pridejo procesije iz slovenskih župnij, slovenskemu župniku ne pusti slovensko pridigovati (kakor se je zgodilo na god sv. Florijana v Zakamnu pri Vetrinju). Nekrščanski nacijonalizem je to, če nemški duhovnik poučuje slovenske otroke, pa tako slabo zna slovensko, da more otrokom v šoli samo nekaj slovensko brati (kako, naj se ne vpraša). Če slovenske otroke nemško uči in jim ubija nemške molitvice v glavo. Če podučuje slov. otroke, pa tako slabo zna slovensko, da ljudje pravijo: „Če bodo ti (gospod ali župnik) ostali, se otroci še toliko ne bodo naučili, da bi znali, koliko je bogov“.

Če se v šoli šele od otrok slovensko uči, namesto da bi on učil otroke. — Nekrščanski nacijonalizem je to, če se slovenske duhovnike preganja, se jim grozi z ubojem in se jih strelja, ker so sodelovali pri glasovanju v lastni deželi, medtem ko so nemški duhovniki na uradni ukaz škofijstva zbirali za glasovanje v tuji deželi (Sleziji) in se jim to šteje v čast in hvalo. Nekrščanski nacijonalizem je to, če se Slovenec postrani gleda in se jih zmerja, ker si upajo pri volitvah slovensko voliti, medtem ko se odobrava in smatra kot nekaj ob sebi umljivega (kar je tudi v resnici), če na južnem Tirolskem tudi krščanski Nemci volijo nemško, ne pa krščanske italijanske stranke. Itd., itd. — Vse to (vse našeto so sama gola dejstva in se lahko pove, kje in kdaj so se dogodila in se še vrši na Koroškem, je nekrščanski pretiran nadogajajo) in še mnogo drugega, kar se zdaj oijonalizem in nobeno versko prenovljenje in verska poglobitev ljudstva ne more odstraniti narodnega prepira v deželi, dokler vlada ta prenapeti nacijonalizem, dokler ne zavlada narodna pravičnost. Kajti brez pravičnosti ni krščanstva, ker pravičnost je poglobitna čednost krščanske vere.

Duševne katastrofe.

I.

Splošno.

Naša zemlja je, kakor trdijo učenjaki, doživela večkrat silne dogodke ali katastrofe po povodnjih, potresih, ki so zunanjo obliko zem-

PODLISTEK

Za smeh in kratek čas.

Pri izpitu. Učitelj: Moje vprašanje vas je pač spravilo v zadrego? — Kandidat: Vprašanje ne, pač pa odgovor.

Poglejte to palico, je rekel domišljav človek Sidneyu, ta palica je napravila z menoj potovanje okoli sveta. — Tako? čudno! In vendar je samo palica ostala.

Učitelj: Imenoval si vse domače živali razen ene. Ima kuštrave, ščetinaste lase, se boji kopeli in ljubi umazanost. Kdo je to, Tom? — Tom (sramežljivo): To sem jaz.

Izgubili ste vse zobe, je nekdo rekel beraču — Bil je čas, da sem jih izgubil, je rekel le-ta, ker nisem našel nikakega dela več zanje.

Sebičnež. V menažeriji vpraša žena: Če bi lev vlomil ven, koga bi najprej rešil, otroke ali mene? — Sebe.

Ali ti mati kaj da, kadar si priden? — Deček: Ne; a da mi nekaj, kadar nisem priden. —

Dijak, ki s je zelo slabo učil, se je poslavljaj od svojega učitelja: Za vse kar znam, se imam zahvaliti Vam... — Nehajte, nehajte vendar, ga prekine učitelj, ne omenjajte take malenkosti.

Pesniki se rodijo, pravijo. Pravzaprav se to zgodi z vsakomer.

Mi nismo bogati, draga moja. Moj oče mi je zapustil malo razen časti, da sem zadnji svojega rodu. — Ona: Potem bi si bil še to čast lahko prihranil zase.

Mož, ki nima prav, se poslužuje trdih besed in mehkih dokazov, oni, ki ima prav, pa se poslužuje mehkih besed in trdnih dokazov.

Nežno. Ljubi mož, peljala bom zdaj našega kužaja malo na sprehod. Ti greš lahko zraven.

Kako napredujete v glazbi draga moja? Ali se pridno vadite? — O da, od včeraj vsak dan igram.

Nečimerna mama: Da, draga Ela, ti imaš že prav staro mamo. — Otrok: Ampak, draga mama! Ti vendar še nisi tako stara, ti le tako izgledaš.

Mala deklica prosi še za malo sladkorja za čaj. Mati ji odvrne, da ga je dobila že več koscev. Otrok žalostno: Da, toda ali ne vidiš, da so se tako stajali?

Kdaj prav za prav jeste opoldne? je vprašal skopi stric, ki bi bil rad povaljen na obed. — Mala nečakinja: „Kakor hitro ti odideš,“ pravi mama.

Sluga je zaspal v knezovem naslonjaču. Knez vstopi in ga trese iz spanja z besedami: He, ali se imaš za kneza, neumen za to si dovolj. —

Vidim, da nosite črn trak okrog klobuka. Za kom pa žalujete? — Nad obžalovanja vrednim stanjem svojega klobuka.

lje in tudi življenje na zemlji docela izpremenile. —

Kakor zemljo kot planet so zadele take katastrofe tudi človeka, človeštvo. Bili so to siloviti duševni preobrati, ki so človeško dušo, njene nazore in mišljenje predrugačili. Najznamenitejši preobrat, in sicer k dobremu, je prinesel nastop Kristusov, ki je res izpremenil duševno obličje zemlje. Tedaj je bil v resnici prepoved človeštva. Še večkrat so taki večji ali manjši dogodki pretresali človeštvo, vplivaje na njegov razvoj ali vsaj na posamezna ljudstva dobro ali slabo. Spominjamo na pogin staroveške kulture pri ljudskem preseljevanju, na boj islama s krščanstvom, na verske preobrate v 16. stoletju. Vse to ni ostalo brez posledic za nadaljni duševni razvoj človeštva in te posledice niso bile vedno dobre. Narodi, ki so imeli v sebi še dosti zdrave odporne sile, so jih preboleli, drugi pa — že duševno bolni — so na strupih, ki jih poleg dobrega prinese vsak tak preobrat, poginili (Rimljani) ali pa umirajo (Turki).

Tudi mi živimo v času takega velikanskega duševnega preobrata. A ta preobrat ne vodi človeštva kakor o času Krastusovem navzgor, ampak ga vleče kljub temu, da ima kakor vsaka stvar tudi svojo dobro stran, navzdol.

Da gre v resnici navzdol, o tem so edini vsi trezno misleči. Površni ljudje mislijo, da je kriva svetovna vojna današnje duševne in moralne propalosti. Gotovo, da vojna ni mogla v tem oziru dobro vplivati in je še več pokvarila, a na splošni propalosti je vojna nedolžna; bolj resnično je, da je ravno ta duševna propalost bila kriva tako vojne kakor njenih grozot in današnjih zmot. Ta splošna duševna propalost je vladala že davno pred svetovno vojno. Začela se tedaj, ko so v 16. stoletju začeli častiti v človeku žival in ko so za žival v človeku zahtevali popolno prostost in svobodo. Tej nasproti pa stoji avtoriteta, božja in človeška. Zato se tej v prvi vrsti napovedali boj. Dočim je Kristus učil, da mora človek žival v sebi obvladati in je naglašal za ta boj potrebo božje in človeške avtoritete in je s tem naukom človeštvo prerodil, se zahteva od 16. stoletja sem za človeka pravica, da se sme „izživeti“, brez obzira na kako božjo ali človeško postavbo. To geslo je pa spravilo kakor posamezne ljudi tako tudi države v boj enega zoper drugega, to geslo je — porabljenost tako od strani vladajočih, bogatih kakor od strani obvladanih, ubogih — privedlo do francoske revolucije, je povzročilo v svojih posledicah svetovno vojno in je rodilo boljše vize, ne samo v Rusiji, ampak današnji splošni, duševni boljše vize, ki je z njim prepojeno celo človeštvo.

Kar ima to geslo, da se morajo človek kakor narod „izživeti“, v sebi dobrega, tudi mi ne bomo zanimali, ampak ravno tu hočemo svoje sile zastaviti. Človek je socialno, je družab-

no bitje. A ravno ker je družabno bitje, ker ni sam na zemlji, je jasno, da pravica „izživeti se“, ne more biti neomejena ampak da so ji postavljene ovire od stvarnika, od narave. In temu se moramo upirati s vso silo, da bi imeli ljudje, narodi in države pravico, se izživeti brez obzira na kako božjo ali splošno veljavno naravno, človeško postavbo. Zato stojimo trdno na principu, da je potrebna božja in človeška avtoriteta in da je današnji duševni boljše vize zem največji sovražnik človeške družbe.

Te dve ideji se borite za človeško dušo. Ktera bo zmaga? Ali prva, stara, naravna, krščanska, ki je steber pravega napredka, ali druga, ki jo je ravno vojna odkrila v vsej njeni odurnosti in nagoti in ki pelje v propast? To je odvisno od notranjih naravnih sil, ki jih imajo še v sebi narodi ali jih nimajo več. Ali ima narodni organizem še toliko življenske sile, da ta strup, ta gnoj izloči iz sebe, ali ga bo ta gnoj docela zastrupil v smrt?

To vprašanje stoji danes pred vsakim narodom, velja torej kolikor toliko tudi za nas koroške Slovence. Ta duševni preobrat bodočnosti se pred nami ne bo ustavil, tudi nas bo potegnil v svoje valove. Ali je naš narodni organizem zdrav, ali je sposoben za ta veliki duševni boj?

Važno vprašanje! Ali bo odgovor zadovoljiv? Poglejmo!

II.

Na Koroškem.

Kdor je prehodil nekaj sveta in pozna tudi tuja ljudstva, posebno mladino in kdor živi na Koroškem, bo moral z žalostjo pripoznati, da je ljudstvo, da je mladina drugod moralno višja. Toliko nemoralnosti, pijančevanja, podivjanosti in breznačajnosti kakor v nekterih krajih na Koroškem, ne najdeš — izvzemši seveda velika mesta — nikjer. Tu vidiš žalostne postave, kako 16-, 17letni mladeniči popivajo in obležijo kje za durmi, na cesti ne poznajo več nobenega pozdrava ne samo za duhovnika — to še čudno ni, ker se jih pač tako uči — ampak tudi za učitelja in druge dostojanstvenike ne. Če jih srečaš, bi bilo dobro, da se jim izogneš. Ali kaj pravite k temu, če mlada dekleta rjovejo ob dveh, treh zjutraj od kakšne veselice domov? Dokazi na razpolago! In če lahko kupiš s kilo cukra prepričanje, ne samo enkrat, ampak stokrat!

In v katerih delih Koroške? V prej slovenskih, sedaj že nasilno germaniziranih krajih, v krajih kjer se ta germanizacija ravno vrši! In zakaj? „Es ist etwas faul im Staate Dänemark.“

To so sadovi nemško nacionalne politike na Koroškem med Slovenci. Ta politična struja je pod imeni „deutschfreiheitlich“, „deutschgesinnt“, „alldeutsch“, „Bauernbund“ deset-

letja in desetletja bila vsemogočna na Koroškem. Še pred vojsko je imela izmed 43 poslancev v deželni zboru nič manj kot 37. Kar je torej v deželi dobrega ali slabega, moramo pripisati na konto tej stranki. In dobrega pač ne more biti veliko, kajti drugače bi jo volilci dne 19. junija ne bili tako uničevalno obsodili, da je dobila — prej kraljica v deželi — od 42 mandatov samo še 13. Nje lastni sadovi so jo pogubili.

In kakšna je ta zapuščina?

Koroška je bila že pred vojsko najnemoralnejša dežela v bivši monarhiji. Že tedaj je štela 37,2% nezakonskih otrok, številka, ki jo niti od daleč ni dosegla nobena druga dežela. Še čisto slovenski okraji, od germanizacije še manj okuženi, so v tem oziru še dosti na boljšem. Največja moralna propalost pa je najti ravno tam, kjer so bile in so še trdnjave tega nemškega „Freisinn“: St. Veit, Krappfeld, Celovec okolica, Velikovec. In zakaj? Ker ravno „Freisinn“ v socialnem oziru za delavce in posle absolutno nič ni storil.

Druga taka zapuščina je žalostno sloveče koroško žganjpitje. Nemški učitelj Lang je pred vojsko prepotoval Koroško in proučeval ravno to vprašanje. In ko je odšel je zaklical v časopisu „Alkoholgegner“ koroškemu nemškemu „Freisinn“ to le uničujočo obsodbo: „... Obtožujem vas, možje, ki ste od ljudstva izvoljeni... Vi ste sicer pridno delali nove davke, a niste storili nič, še mislili niste na to, da bi napovedali boj kugi žganjpitja, ki tako strahovito gospodari v vaši deželi... Skoro v vsaki hiši imate beba ali otroka, bolnega na živcih... In vi vidite vse to, vse to trpite... obtožujem vas, da zanemarjate vaše dolžnosti, vi ste sokrivi telesnega in duševnega pogina koroškega ljudstva... itd.“

Na to obtožbo so svojčas „Freie Stimmen“ nekaj zapisale, kar jih pa le še bolj obtožuje, namreč, da je to žganjpitje najhujše v narodno mešanih krajih. To je krasno pripoznanje. Da, z žganjem se je germanizirala naša mladina v okolici Celovca in Velikovec; z žganjem so se delale svojčas volitve, ki so sedaj ko je odpadel golaž in šnops, izpadle malo drugače za nemški „Freisinn“.

In tako se je rodila najhujša zapuščina, ki jo je „Freisinn“ podaril Koroški, to je breznačajnost tega zapeljanega ljudstva. Vse se da popraviti, globoko ukoreninjene napake in razvade, a breznačajnost ne več. Ljudstvo, ki izgubi svoj značaj, je že izgubilo vse svoje ideale in je vsega zmožno. Tako ljudstvo je zmožno tudi Kajnovoga greha, da ubija in pobija lastne brate, samo radi tega, ker so ostali zvesti svojemu narodu, svojemu materinemu jeziku. Tako ljudstvo je zrelo za popolni duševni boljše vize.

Take razmere so razumljive tam, kjer nobena avtoriteta nima več moči, kjer so vlada-

Mož se je bridko pritoževal svoji ženi, da ga je na javnem zborovanju nekdo imenoval lažnika. Ona: Nič za to, saj ne more dokazati. — On: Toda najhujše je ravno to, da je v resnici dokazal.

V gledišču: Igralec, ki ne zna svoje vloge, šepetaje: Kaj moram zdaj storiti? — Šepetalec: Iti. — Igralec: Kam? — Sufler: V različnih smereh.

Točno. Znani človekoljub vpraša jetnika: Kaj vas je pripeljalo v ječo, prijatelj moj? — Dva stražnika, gospod. — Že prav, toda jaz menim, če je pijanost kaj imela opraviti z vami? — Da, gospod, bila sta oba pijana.

Pri izpitu: Gospod kandidat, kako bi odločili v predstojemem slučaju? — Kandidat: Obtoženca bi radi tatvine obsodili. — Profesor: Tako, jaz bi ga oprostil. — Dijak: Bi tudi ne bilo slabo.

Razen hudih bolečin v glavi mi ničesar ne manjka, je rekel bolnik. Jem kakor volk, delam kot konj, zvečer sem truden kakor pes

in spin trdno kot podgana. — Zdravnik: Hm, ali bi ne bilo bolje, če bi šli k živinozdravniku vprašat za svet?

Mož, ki je bil radi boleznii dalje časa odsoten od doma, je pisal nazaj: Tako sem se spremenil, da bi me moji najstarejši upniki komaj spoznali.

Zakonski mož: Vi ste srečni: da le sebi prav storite, pa je vse prav in v redu. — Samec: Resnica, toda ne morem vam povedati, kako težavna naloga je to za me.

Kako se preživljate? so vprašali nekoga na policiji. — Živim z roke v usta. — Kakšno rokodelstvo je to? — He, zobozdravnik, seveda. —

Ne, mi psov nikakor nimamo radi. Vzrok, da imamo tri velike pse, je ta, ker nimamo radi svojih sosedov.

V trgovini. Kupec: Rad bi imel pitano gos. — Trgovski vajenec: Izvolite eno minuto počakati, gospa bo takoj tukaj.

V čem sta si podobna moder mož in knoflica? — Glava zabrani obema, da ne gresta predaleč.

Oče: Kaj delaš Lizika? — Nos svoje čee (punčike) bi rada rdeče pobarvala. — S čim pa? — Mama vedno pravi, da je tvoj nos od piva tako rdeč, in ako sem tudi jaz mislila... (oče odide).

Gospa: Ali je res vaš sin paznik v jetnišnici? — Mati sinova: Res, toda v ono jetnišnico zapirajo samo zločince iz boljših družin.

Addison je rekel: Ni čuda, da človek izposojene knjige tako težko dobi nazaj. Je pač lažje obdržati izposojeno knjigo, nego to, kar je v knjigi.

Učitelj: Ali je že kdo izmed vas videl slonovo kožo? — Deček: Prosim, gospod, jaz sem jo videl. — Kje je bilo to, pobič moj? — Na slonu, gospod.

Kaj se smejete prostovoljec? — Oprostite gospod komandant, ravnokar sem kapiral imeniten dovtip, ki sem ag slišal včeraj.

joči sami vso avkoriteto izpodkopali. In to se je nemškemu „Freisinnu“ na Koroškem sijajno posrečilo. Slovenski duhovščini in slovenskemu učiteljstvu, kot predstaviteljem avkoritete, je veljal njih večdesetletni boj krvavo in nekrvavo preganjanje teh v prvi vrsti poklicanih ljudskih vzgojiteljev je bil njih cilj; zaničevanje svojega naroda in starih domačih šeg in navad to je bil pouk nemškega „Freisinna“ za koroške Slovence. Posrečilo se jim je to pri velikem delu našega ljudstva. Zato pa srečaš tudi med tem delom povsod duševnim razvalinam, popolni duševni boljševisem ti gleda tukaj nasproti. Podivjanost, nemoralnost in breznačajnost tega ljudstva pa kličejo nemškemu „Freisinnu“ v uho: „Vaša dela smo mi!“

Škoda tega dela našega tako zaveljanega koroškega slovenskega ljudstva. Tako ljudstvo se bližajočemu, duševnemu preobratu na slabo, o katerem smo govorili, ne more več ustavljati, ker nima več v sebi zdravih moralnih sil in bo le pomnožilo vrste duševnega boljševisma, kakor nas izkušnja že uči.

A še so pa tudi zdravi deli v našem slovenskem koroškem ljudstvu. In temu delu smo hoteli s temi vrstami pokazati nesrečo, ki jo je nemški „Freisinn“ s svojim „kulturnim“ delom prinesel med nas v zadnjih desetletjih, ko je imel vso moč v rokah; hoteli smo vas opozoriti na namen, ki jih ima tudi z vami v bližnji bodočnosti, če tudi ni tako vsemogočen kakor prej. Naj bo to svarilo in opomin! Svarilo vsem, da pretrgajo zadnje vezi, ki jih morda še vežijo s stranko tega „Freisinna“, naj se imenuje „Bauernbund“ ali kakor hoče, svarilo posebno mladini, naj se ne pusti zapeljati v njih „Jugendbunde“, ki jih povsod ustanavljajo in da naj tako dolgo potrpijo, dokler ne dobimo svojih organizacij; a tudi opomin naj bo, da sklenemo vrste in se trdno organiziramo v naši stranki in da mladina sama začne z inicijativo, s posvetovanji pripravljati pota tej prepotrebni mladinski organizaciji. Le tako bomo mogli še zdrave dele našega slovenskega koroškega ljudstva rešiti duševnega boljševisma, kateremu je žalibog en del že zapadel.

Potreba ljudske izobrazbe.

Veliki učitelj narodov Jan Amos Komenški, je priporočal razdeliti dan na tri dele: 8 ur za delo, 8 ur za izobrazbo in 8 ur za počitek. Prvo si je delavsko ljudstvo že priborilo: imamo osemurni delavnik. Treba je doseči drugi cilj: uporabiti osem ur dnevno za izobrazbo. So poedinci, ki posvečajo izobrazbi več kot osem ur, toda to nikakor ne zadostuje, da ravnajo tako samo poedinci. Izobrazba je potrebna vsem. Če opazujemo današnjo mladino, vidimo, da v pretežni večini ne izkorišča dragocenega prostega časa. Uči se malo ali nič. Čim bolj se trudijo poedinci, tem bolj nemarna je večina. Daleč za nami so že oni časi, ko je bilo zadosti, da se je človek izvežbal v eni stroki. Naša doba zahteva od vseh vsestransko izobrazbo. Svet in življenje se hitro spreminja, zato se menjajo tudi razmere.

Zlasti delavci in kmetje bi se morali danes mnogo bolj posvetiti izobrazbi, kot so delali po večini do sedaj. Za delavca že ne zadostuje več, če je izučen rokodelce. Delavstvu je potrebna trgovska izobrazba, da bo moglo uspešno sodelovati pri raznih gospodarskih organizacijah ter politična izobrazba, če hoče uporabljati vse pravice, ki si jih je priboril.

Tudi kmeta sili sedanjí čas vsak dan bolj k temu, da si skuša pridobiti čim obširnejšo izobrazbo. Ono geslo, ki so se ga kmetje tako dolgo držali: tako je delal moj oče in ded, pa je bilo dobro, zato delam tudi jaz tako, že dolgo ne velja več. Kako bi na pr. izledal vinograd onega posestnika, ki bi ga obdeloval po starem načinu, ko še ni bilo ne trtne uši, ne peronospore, ne oidija. Lahko se reče, da pri tem načinu ne bi pridelal niti enega grozda. Isto je tudi pri poljedelstvu in živinoraji. Pri obdelovanju polja je kmet vedno bolj primoran, da gnoji z umetnimi gnojili, da dela s stroji itd. Za vse to pa mora biti mnogo bolj izobražen, kot so bili njegovi predniki. Tudi poljedelec rabi danes trgovsko izobrazbo, katero lahko s pridom rabi v lastnem gospodarstvu in v različnih združnih organizacijah kot v polje-

deljskih in živinorejskih združbah, v posojilnicah itd. Ravnotako rabi politično izobrazbo, ker ne more uspešno in z razumevanjem izkoriščati onih političnih pravic in slobod, katere mu je prinesla demokracija.

Kaj nam je tedaj storiti? Težki časi, v katerih živimo, nas silijo, da postanemo kar najbolj sposobni za boj za obstanek. To pa dosežemo, če uporabimo kar največ časa za našo izobrazbo. Toda tega ne dosežemo, če se izobražujemo brez načrta. Ljudski izobrazbi je treba dati smotrenost. Če bi to bilo v moči pisca teh vrst, bi se ne brigal ne za vpitje, ne za odpor. Uvedel bi obvezni šolski obisk za vse sloje daleč čez sedanjo obvezno dobo. Za starejše ljudi bi zadostovalo mogoče samo razlaganje pomembnih novih odkritij, da bi stalno korakali s časom. Toda mladini in ljudem srednje starosti ne bi smela zadostovati samo razlaganja, oni bi se morali pridno učiti. Zakaj bi ti ne mogli sedeti dve do tri ure dnevno v šoli? Za to stvar bi se morala zavzeti zakonodaja in uvesti bi se morala obvezna ljudska šola.

Kaj bi se naj učilo v teh šolah? Vse, kar v življenju potrebujemo. Predvsem nauk o državi in človeški družbi. Zemljepis pri državoznanstvu, narodno gospodarstvo pri združništvu, a do gotove mire tudi zgodovina pri samoupravi. Morali bi se poučevati tudi svetovni jeziki in do gotove mere privatno, kazensko in mednarodno pravo. Pridno bi se moralo učiti tudi teoretično in praktično strokovno znanje. Če hoče naša država in naše ljudstvo obstati v svetovni konkurenci, bo moral imeti jako večje in zanesljive ljudi v vseh strokah in v vseh slojih.

Toda človek nima samo telesa, človek je tudi duševno bitje. Zato je potrebno pri narodni izobrazbi gojiti ne samo vsakdanje stvari, ampak tudi duševno izobrazbo. Če oddavna verujemo, da čim bogatejši je duh človeka, tem lažje in boljše izvršuje telesno delo. Čim boljše šole bi imelo ljudstvo, tem bolj izobraženo bi bilo. In potem bi se ne občutili izdatki, ki so zvezani s tem obširnim šolstvom, kajti deseterokratni dobiček bi vzšel za državo in narod iz dela in inteligence teh novih ljudi.

Toda ne sme se nastopati nasilno in zato tudi teh naših načrtov nočemo nikomur vsiljevati. Vendar se širi dandanes vedno bolj prepričanje, da je ljudsko šolstvo, kakor ga imamo danes, nezadostno in da težavni časi, v katerih živimo, zahtevajo vsak dan bolj silno čim najvišjo izobrazbo in neprestano izobraževanje najširših slojev ljudstva. (Iz češkega.)

TEDENSKI PREGLED

Avstrija.

Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani sporoča svojim članom v avstrijski Koroški: Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani in Koroška deželna zavarovalnica v Celovcu sta sklenili ena drugi odstopiti svoje člane, tako, da s 1. julijem 1921 prevzame Vzajemna zavarovalnica vse člane Jugoslaviji priznanih krajev, istodobno pa koroška deželna vse naše člane. Za slučaj, da pripade jeden ali drugi kraj sedaj Avstriji pripoznane Koroške zopet Jugoslaviji, nam mora koroška deželna zavarovalnica izročiti vse naše kakor tudi vse svoje zavarovance.

Zvezni kancler in italjanski zunanji minister. Kakor znano, je postal prejšnji italjanski poslanik na Dunaju Marchese Toreta, v novi italjanski vladi zunanji minister. Ob tej priliki mu je zvezni kancler brzojavno častital. Na to čestitko je dobil odgovor, v katerem se italjanski zunanji minister zahvaluje in obljublja, da bo deloval na to, da se pospeši kreditna akcija v korist Avstrije.

Veletrg na Dunaju. Za prvo polovico septembra se pripravlja na Dunaju veliki trg ali semenj. Njegov namen je, povzdigniti avstrijsko industrijo in trgovino in ji pridobiti novih odjemalcev. Dasi je Dunaj izgubil ono politično veljavo, ki jo je imel kot glavno mesto bivše Avstro-Ogerske, je svoj trgovski in gospodarski pomen ohranil v polnem obsegu, da, zdi se skoro, da je trgovina na Dunaju še živahnejša kot pred vojsko.

Jugoslavija.

Nov atentat. V Delnicah blizu Reke je napadel komunist Alija Aliagič bivšega notranjega ministra Milorada Draškoviča in ga umoril s strelom iz revolverja. Atentat je maščevanje komunistov nad ministrom, ki je izdal ostre odredbe proti komunistom.

Nemčija.

Nov program nemške socijalne demokracije. Dosedaj je bila glavna podlaga za program nemških socijalnih demokratov takozvani „komunistični manifest“ in erfurtski program. V tem programu so obseženi nazori socijalnih demokratov o gospodarskem razvoju. Kapitalizmu, kakor imenujejo socijalisti sedanji gospodarski red, napovedujejo že dolgo konec. Med svetovno vojsko so socijalisti tudi resno pričakovali ta konec kapitalizma in prihod socijalizma. A kapitalizem je po vojski ravno v zmagovitih državah še bolj mogočen kot pred vojsko. Komunistični poskusi in poskusi s socijalizacijo so se povsod, tudi na Ruskem, slabo obnesli. Dočim se v dosedanjem programu napoveduje konec kapitalizma in socijalizem kot njegov naslednik, pravi novi program, ki bo predložen strankinemu zboru v jeseni, „da stranka stremi za tem, da se doseže gospodarski in družabni red, ki jamči vsem članom družbe blagostanje“.

Italija.

Programni govor novega italjanskega ministrskega predsednika. Novi ministrski predsednik Bonomi je v svojem prvem govoru pred zbornico obrazložil svoj program. V zunanji politiki ostane vse pri starem. V notranji politiki hoče vlada olajšati davek na vojne dobičke in uveljaviti ugled države v vsakem oziru, kar je naperjeno proti fašistom.

Brezposelnost v Italiji. Socijalistični voditelj Turati je po poročilih italjanskih listov na nekem zborovanju izjavil, da so krediti, ki jih je dala vlada na razpolago za pomoč brezposelnim, nezadostni, ker je število brezposelnih v Italiji doseglo 500.000, a še bo v kratkem narastlo na 1.000.000. Vzrok gospodarske krize in brezposelnosti po celem svetu je iskati v tem, da se je takoj po vojski začelo povsod proizvajati v velikem obsegu, a krog odjemalcev se je jako zmanjšal. Rusija ne uvaža skoro nič industrijskih izdelkov iz zapada, tudi mnoge države s slabo valuto ne morejo kupovati vsega, kar bi potrebovale. Tako so zaloge polne in tovarne morajo skrčiti nadaljno izdelovanje. S tem pa raste brezposelnost.

Francija.

Napetost med Parizom in Londonom. Med Parizom in Londonom je prišlo glede gornješlezijskega vprašanja zopet do nesoglasij. Nemški državni kancler dr. Wirth stoji na stališču, da zamore Nemčija plačevati one ogromne vsote, ki jih je prevzela z versajsko mirovno pogodbo samo tedaj, če ostane vsa Šlezija pri nemški državi. V slučaju, da bi se Šlezija delila, bi dr. Wirth odstopil, kakor se je pred kratkim izrazil. Potem bi se gotovo le težko našla nova nemška vlada, ki bi tudi brez Šlezije bila voljna izpolniti versajsko pogodbo. Na to ali na nekaj podobnega pa, kakor vse kaže, Francoska čaka, ker bi ji bil to samo dobrodošel povod, da bi zasedla še več nemškega ozemlja na zapadu. Kakor poročajo listi, so Angleži že skrajno nevoljni in Lloyd George namerava baje slediti amerikanskemu primeru in opustiti nadaljno soudeležbo v evropski politiki. Tedaj bi bila Francoska prva velesila v Evropi in bi imela popolnoma proste roke. Z Italijo bi se sporazumela in bi lahko dala čutiti vso svojo jezo Nemčiji.

Angleška.

Angleški krediti. Dočim Francoska deluje na to, da kar najbolj oslabi Nemčijo, si Angleška sicer ne želi one mogočne Nemčije pred vojno, a tako daleč kot to hočejo Francozi, Au-

gleži nočejo oslabiti Nemčije, ker jim je premočna Francoska ravno tako neprijetna kot jim je bila premočna Nemčija. Zato ovira Angleška Francosko pri francoskih načrtih na zapadu in vzhodu Nemčije, kjer bi Francozi radi zasedli kar največ nemškega ozemlja. V zadnjem času pa daja Angleška Nemcem celo kredite. Sicer to niso krediti, ki jih bi jih dala angleška država nemški državi — to bi bilo škodljivo angleško-francoskemu prijateljstvu — pač pa dajejo angleške banke nemškim podjetjem posojila. Tako so dovolile angleške velebanke nemški uvozni družbi za žito in krmi-la zaenkrat tri milijone pundov.

Rusija:

Kolera in lakota na Ruskem. Iz Rusije prihajajo zelo žalostna poročila. Vsled velike suše, ki je uničila v petnajstih gubernijah letošnje žetev, trpi 20 milijonov lakoto. V teh krajih je izbruhnila kolera. Ker so zdravstvene protiodredbe nezadostne, se kolera vedno bolj širi. Vsled tega zapušča kmetsko prebivalstvo te kraje in si išče novih zemljišč. V gubernijah ob Volgi se dogajajo prizori, ki spominjajo na leto 1891 in 1892, ko je istotako divjala tam lakota in kolera. Slavni ruski pisatelj Maksim Gorki se je obrnil na celo kupno človeštvo s prošnjo za pomoč. V tem pozivu prosi Gorki za hrano in zdravila.

Grška.

Grške zmage. Po najnovejših poročilih grška ofenziva ni bila brez uspeha. Grki so zavzeli Eski Šehir in zajeli veliko število ujetnikov. Obenem zasledujejo ostro Turke, ki se umikajo proti Angori. Carigrad je sedaj izven nevarnosti od strani Turkov. Ta grška zmaga tudi za ostali politični položaj ni brez pomena. Ker Francoska stoji na strani Turkov, Angleška pa na strani Grkov, je s tem prizadeta tudi Francoska. Posledice te zmage se že kažejo v tem, da je Angleška ostro nastopila v gornješleskem vprašanju proti francoskim načrtom.

DNEVNE VESTI IN DOPISI

Škofji Dvor. (Sam se je izdal.) Pri posestniku Maksu Baierju v Lečjigori je bilo koncem meseca junija vlomljeno in iz v zaprti omari shranjenega ovitka, v katerem je imel posestnik tri desetisoč — dvajset tisočkronskih — in pet stodinarskih bankovcev, cela svota, razven enega stodinarskega bankovca, ukradena. Vloma osumljen je bil neki Jožef Seger, kateri je bil s krajevnimi razmerami dobro znam in bil ob času vloma istotam opažen. Po preteku par dneh je prišel Jožef Seger vnovič v Lečjogoro in jel otroke izprašovati, ali se kaj govori o ukradenem denarju pri Baierju, ali orožništvo izprašuje po tatu in ali morda ljudje govorijo, da je on (Seger) denar ukradel. Seger je bil na to takoj aretiran.

Št. Jakob v Rožu. Dne 17. avgusta se vrši v Nar. domu v Št. Jakobu v Rožu shod rožanskih izobraževalnih društev. Vsa društva, ne glede na to, če delujejo ali spe, naj pošljejo zastopnike, prej naj naznanijo event. želje in predloge na naslov Zwitter Zdravko, Št. Jakob v Rožu. Koroško.

Bilčovs. Dne 13./VII. je bila v našem kraju precej huda nevihta, katera sicer ni napravila ravno velike škode, vendar je bila nevarnost, da bi kmalu bil ves trud celega leta zastojn, kajti padala je kakih 8 minut precej gosta, oreh debela toča. To pot nam je Bog obvaroval naša žitna polja. Dne 15./VII. je stre-

la udarila v Spodnji Vesci v neko hruško, pod katero je slučajno stala Neža Šelander, katera je bila na mestu mrtva. — Umrl je dne 14./VII. 2 mesca stari sin Janeza Jakopiča v Pogradu. Naše sožalje!

Šmihel pri Pliberku. Kakor slišimo, so bile občinske volitve za našo občino razveljavljene, najbrž zato, ker je bilo preveč slovenskih glasov. Hoteli so zavreči 294 slovenskih glasov. Šli bodemo torej še enkrat volit. Udeležili se bomo volitev v še večjem številu kot zadnjič. Ne bo Vam nič pomagalo, pošteno bomo zopet obračunali z Vami.

Pliberk. Da ne boste mislili, da mi spimo, naznanjemo, da se je v našem društvu začelo zopet živahno gibanje. Zadnje nedeljo 17. t. m. smo priredili v Šmihelu veselico, ker nismo hoteli razburjati tukaj naših purgarjev. Udeležba je bila sijajna. Od vseh krajev so prišli zavedni Slovenci, da bi zopet kaj slišali v pouk in tolažbo in da bi se zopet enkrat iz srca namenjali. Na sporedu je bila Gregoričeva večna lepa pesem „Domovini“. G. provizor Košic nam je v par besedah naslikal delo naših izobraževalnih društev za bodočnost. Na to smo igrali igro „Tri sestre“. Ploskanje in veselje gledalcev med igro, kateremu ni hotelo biti konec, nam je dokazalo, da so igralci in posebno igralke izvrstno rešile svoje vloge. Šmihelski pevec so nas med odmori in še po igri zabavali z najlepšimi narodnimi pesmimi. Prav nič nas ni motilo, da smo bili med veselico pod nadzorstvom. Slovenci izpod Pece, le tako složni ostanimo, kot je pokazala veselica v Šmihelu in potem nas ne bo še tako hitro konec. Upamo in pričakujemo, da boste, ko Vas bomo prihodnjič vabili, zopet prišli v tako obilnem številu.

Pliberk. Po noči od 13. na 14. t. m. nam je zvon iz lin zopet tužno naznanjal, da gori v naši bližini. Vsi preplašeni smo zapazili ogenj v smeri proti Šmihelu in srce nam je trepetalo za to našo lepo slovensko vas. Toda gorila je le grof Thurnova opekarna v Gonovecah. Zdaj je je v četrti pogorela, komaj je bila dozidana. V ponedeljek 18. t. m. bi menda že začeli zgati opeko. Gotovo je povzročila ta ogenj zlobna roka, ker to ne more biti slučajno, da opekarna pogori vedno par dni prej, kot začne ohratovati. Tu ni prizadet samo g. grof in zavarovalnice ampak vsi prebivalci bližnje okolice, kajti kmetje in posestniki že nujno rabijo opeke za pozidavo in streho; delavci bi pa našli pri tem podjetju dober zaslužek.

Šmihel pri Pliberku. Dragi „Koroški Slovenec“! Dalj časa že izhajaš in vselej smo te prav veseli, kadar te dobimo v roke, če se le prej kje ne zgubiš, iz Šmihela pa še nisi prinesel nobene novice. A tembolj se briga za nas lažnjiva „Koroška domovina“. Prinesla je že več dopisov iz našega kraja a vsak je bil od prve do zadnje besede grda laž, zato ni vredno, da bi se na nje sploh odgovarjalo. — Smrt nam je pred kratkim pobrala vzornega gospodarja Lipeja Lačen, p. d. Šurnikovega očeta v Dvoru. Bili so zaveden Slovenec vse svoje življenje. Pri zadnji občinski volitvi pa so bili najbrž namenoma izpuščeni iz volilnega imenika. Reklamacija je bila še le v ponedeljek po volitvah dostavljena in tako zaveden mož ni mogel voliti, dasi je kljub bolehnosti šel trikrat na volišče. Tako so nam Šurnikov oče še pred smrtjo pokazali kako trdni moramo biti, če gre za naše pravice. — Ravno tako naroden in spoštovanja vredni so bili Klokarijev oče v Šmihelu, Jurij Ruprecht, katerega nam je zavratna bolezen kar nenadoma iztrgala iz naše srede. Bog naj tolaži zapuščeno vdovo, ki je tako nepričakovano zgubila svojega dobrega moža! Oba je spremljalo ljudstvo v ogromnem številu k zadnjemu počitku in s tem pokazalo, kako ju je spoštovalo. Šmihelski peveci pa so zapeli par žalostink. Naj počivata v miru! Bodi jima lahka zemljica slovenska!

K Čitajta in razširjajte
Koroškega Slovenca!

VABILO

na redni občni zbor „Hranilnice in posojilnice“ v Velikovcu, r. z. z. n. z., ki se vrši v sredo, dne 27. julija 1921 ob 11. uri v prostorih lastnega doma v Velikovcu št. 34.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in računskega pregledovalca.
3. Odobritev računskega zaključka in razdelitev čistega dobička.
4. Volitev načelstva in računskih pregledovalcev.
5. Slučajnosti.

Načelstvo.

KUPCI POZOR!

Na prodaj je p. d. Kovačevo posestvo blizu Črne v Mežiški dolini, obstoječe iz gostilne, kovačnice, polja in lepega gozda v skupnem obsegu od 19 ha, 73 a, 45 m² ali pa samo del tega posestva s površino od 4 ha, 94 a, 55 m². Poslopja so zidana ter leže ob glavni cesti iz Črne na Štajersko. Rediti se more pet glav živine. Cena celega posestva približno 200.000 dinarjev, samo dela približno 100.000. dinarjev. Ker je posestvo pod agrarno reformo, naj se zglase samo oni kupci, ki še nimajo posestva ali katerih posestvo je majhno. Kupci, ki žele natančnejše informacije, naj se obrnejo na notarsko pisarno v Prevaljah.

LIDOVA KNIHTISKARNA

SE PRIPOROČA ZA HITRO, OKUSNO
IN CENO IZDELAVO VSAKOVRSNIH
DRUŠTVENIH, TRGOVINSKIH IN DRU-
GIH TISKOVIN, VABIL, OKLICEV I. T. D.

WIEN V., MARGARETENPLATZ 7

Francišek Čermák,

DUNAJ V.,
Mittersteig 23-15
priporoča svoj zavod
za izdelovanje
angleških in
dunajskih
pian in pianin
(klavirjev).
Tudi export!

Krijte svojo potrebo hlač v najcenejši trgovini
shlačami Zavod za ljudsko obleko
Dunaj V.,
Reinprechtsdorferstr. 50
ogel Arbeitergasse, postaja cestne železnice
6, 15, 61.

Največja izbira gotovih hlač v vsaki
kakovosti in ceni v vseh vzorcih v zalogi.

Modne hlače, hlače za slabo vreme,
črne hlače, „bričes“ platnene hlače,
struks- in žamatne hlače, hlače za
deco in dečke.

Prosta prodaja za vsakega!

Pril sklicevanju na ta inserat 5% popusta.